

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 614.2:615.11:00.4.77(477)

<https://doi.org/10.24959/sphhcj.24.319>Л. В. ТЕРЕЩЕНКО¹, Ю. В. КОРЖ¹, О. С. ТЕРЕЩЕНКО², А. В. ВОЛКОВА¹, О. В. АФАНАСЕНКО³¹ Національний фармацевтичний університет
Міністерства охорони здоров'я України, м. Харків² Державна служба з лікарських засобів та контролю за наркотиками
у Харківській області, Україна³ Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, м. Київ, Україна

ОЦІНКА ФАРМАЦЕВТИЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ СТАНУ РЕЦЕПТУРНОГО ВІДПУСКУ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО РЕЦЕПТА В УКРАЇНІ

Мета – оцінка сучасного стану рецептурного відпуску лікарських засобів (ЛЗ) та ефективності за-
провадження електронних рецептів (ЕР) за результатами анкетування фармацевтичних працівників.

Матеріали та методи: нормативно-правові акти, наукові публікації, дані Державного реєстру
ЛЗ України, результати соціологічного опитування; загальнонаукові (аналіз, узагальнення, синтез),
теоретичні (структурний, системний аналізи) та практичні (соціологічний аналіз) методи аналізу.

Результати дослідження. Визначено, що відповідно до положень чинних нормативно-правових
актів на сьогодні в Україні діє перелік безрецептурних ЛЗ, до якого у 2023 р. внесено 3191 ЛЗ, що
становить лише 21,6 % усіх найменувань препаратів, зареєстрованих в Україні станом на 18.11.2023 р.
Результати проведеного опитування 262 фармацевтичних працівників аптек різних областей пока-
зали, що з-поміж основних переваг запровадження відпуску ЛЗ за ЕР 77,5 % респондентів відзна-
чили істотне зменшення кількості помилок через незрозумілий почерк лікаря, 59,9 % – надійний
контроль за відпуском ЛЗ. Визначено, що 231 фармацевтичний працівник (89,2 % респондентів)
вважають, що функціонування ЕР дасть можливість аптечним закладам виконувати вимоги за-
конодавства щодо рецептурного відпуску ЛЗ. Установлено, що більше половини (201 опитаний,
76,7 %) вважають, що запровадження ЕР у вітчизняну систему охорони здоров'я запобігатиме нера-
ціональному застосуванню антибактеріальних препаратів. Визначено основні складнощі, з якими
найчастіше стикаються фармацевти під час відпуску ЛЗ за ЕР, зокрема це технічні збої (54 %), не-
розуміння пацієнта, як працює ЕР (40,5 %), відсутність інтернету (30,5 %). Установлено, що 94,7 %
фармацевтичних працівників знайомі з останніми змінами у законодавстві щодо відпуску ЛЗ з ап-
течних закладів.

Висновки. На підставі проведеного аналізу виявлено основні напрями врегулювання сучасних
проблем, пов'язаних з рецептурним відпуском ЛЗ в Україні. Визначено, що запровадження ЕР на всі
готові ЛЗ сприятиме захисту здоров'я пацієнта, раціональному застосуванню рецептурних ЛЗ та на-
дійному контролю за їх відпуском.

Ключові слова: рецептурний відпуск; нормативно-правовий акт; лікарський засіб; фармацевт;
електронний рецепт; соціологічне дослідження.

L. V. TERESCHENKO¹, Iu. V. KORZH¹, O. S. TERESCHENKO², A. V. VOLKOVA¹, O. V. AFANASENKO³¹ National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine, Kharkiv² State Service on Medicines and Drugs Control in Kharkiv region, Ukraine³ O. O. Bogomolets National Medical University, Ukraine

THE ASSESSMENT OF THE STATE OF PRESCRIPTION DISPENSING BY PHARMACISTS IN THE CONTEXT OF THE ELECTRONIC PRESCRIPTION INTRODUCTION IN UKRAINE

Aim. To assess the current state of prescription dispensing of medicines and the effectiveness of intro-
ducing electronic prescriptions (EP) based on the results of a survey of pharmacists.

Materials and methods. The study materials included regulatory legal acts, scientific publications,
data from the State Register of Medicines of Ukraine, and the results of a sociological survey. The general

scientific (analysis, generalization, synthesis), theoretical (structural, systemic analysis) and practical (sociological analysis) methods of analysis were used in the study.

Results. It has been determined that in accordance with the provisions of the current regulatory legal acts, currently there is a list of OTC medicines in Ukraine. In 2023, it included 3191 medicines. And it is only 21.6 % of all medicines registered in Ukraine as of 18.11.2023. The results of the survey of 262 pharmaceutical employees of pharmacies in different regions have shown that among the main advantages of the introduction of the drug dispensing by EP, 77.5 % of respondents point out a significant reduction in the number of errors due to doctor's unclear handwriting, 59.9 % note reliable control over dispensing of medicines. It has been determined that 231 pharmacists (89.2 % of respondents) believe that the functioning of EP will enable pharmacies to comply with the requirements of the legislation on prescription medicines. It has been found that more than half – 201 respondents (76.7 %) believe that the introduction of EP in the national healthcare system will prevent the irrational use of antibacterial drugs. The main difficulties that pharmacists most often encounter when dispensing medicines by EP have been identified, in particular technical failures (54 %), the patient's misunderstanding of how EP works (40.5 %), and the lack of Internet access (30.5 %). It has been found that 94.7 % of pharmacists are familiar with the latest changes in the legislation on dispensing of medicines from pharmacies.

Conclusions. Based on the analysis, the main directions of solving current problems related to dispensing of prescription medicines in Ukraine have been identified. It has been determined that the introduction of EP for all finished medicines will contribute to the protection of the patient's health, the rational use of prescription medicines and reliable control over their dispensing.

Key words: prescription dispensing; regulatory legal act; medicinal product; pharmacist; electronic prescription; sociological research.

Вступ. Протягом останніх років в Україні державними органами влади здійснюється реформа сфери охорони здоров'я (ОЗ), яка базується на необхідності широкого використання інформаційних технологій [1]. Слід зазначити, що важливим елементом трансформації стало запровадження сучасної електронної системи ОЗ, що дає змогу поступово підвищувати ефективність та прозорість сфери ОЗ. Реалізація національного проєкту з уведення інформаційних технологій в ОЗ України здійснюється відповідно до європейської «Резолюції А58/21 «eHealth / Електронна охорона здоров'я», програми Європейського Союзу (ЄС) «Європейська стратегія здоров'я – 2020», а також вітчизняної програми «Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні» [2]. Так, протягом 2017-2023 рр. українська електронна система ОЗ запроваджується у кілька етапів і подальше прийняття нових нормативно-правових актів (НПА), необхідних для її функціонування, є невід'ємною складовою процесу диджиталізації.

Актуальним питанням у системі ОЗ України є неврегульованість рецептурного відпуску лікарських засобів (ЛЗ), що можна віднести до однієї з причин поширення самолікування з-поміж населення країни [3, 4]. Водночас відсутність дієвого механізму контролю за дотриманням правил виписування рецептів і відпуску ЛЗ спричиняє нераціональність призначень і застосування ліків [5, 6]. Вищезазначені проблеми є підставами

порушення прав громадян на якісну і доступну фармацевтичну допомогу. Відповідно, одним зі зручних засобів забезпечення доступності фармацевтичної допомоги є регулювання рецептурного призначення та відпуску ЛЗ [7].

Як свідчить європейський досвід, відпуск ліків за електронними рецептами (ЕР) є обов'язковою складовою державного регулювання обігу ЛЗ, який гарантує ефективність, безпечність та раціональність фармакотерапії і сприяє зниженню рівня самолікування та поліпрагмазії [8]. Перехід від паперових рецептів до ЕР є важливим кроком на шляху трансформації сфери ОЗ в Україні та сприяє покращанню ефективності та якості надання медичних і фармацевтичних послуг для пацієнтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні проблеми удосконалення рецептурного та безрецептурного відпуску ЛЗ протягом останніх років перебувають у центрі уваги науковців, у дослідженнях яких висвітлено окремі питання зазначеної тематики [3-7]. Так, А. С. Немченко провела оцінку проблем рецептурного відпуску ЛЗ та визначила, що здебільшого фармацевтичні працівники реалізують рецептурні ЛЗ без вимоги рецептів, а з-поміж лікарів мають місце такі помилки, як виписування ЛЗ без дотримання належних вимог законодавства, при цьому регулювальні органи не забезпечують належного контролю за діяльністю аптечних закладів [3]. Л. О. Галя розробила

сучасні організаційні підходи до формування асортименту переліку безрецептурних ЛЗ в Україні для забезпечення належного рівня надання фармацевтичної допомоги [4]. У праці Н. І. Заремби, А. Б. Зіменковського наведено результати соціологічного дослідження ставлення до процесу самолікування здобувачів вищої медичної освіти на до- та післядипломному етапі [5]. О. П. Гудзенком було проведено дослідження з експертної оцінки фармацевтичних працівників для визначення їхніх поглядів на проблеми, визначено шляхи удосконалення рецептурного відпуску ЛЗ на прикладі регіонального фармацевтичного ринку Луганської області, здійснено огляд літературних джерел щодо вивчення світового досвіду рецептурного відпуску ЛЗ для запровадження в Україні [6]. І. Я. Городецька, І. Л. Чухрай проаналізували особливості сучасного стану відпуску ЛЗ з аптек та їхніх структурних підрозділів на підставі опитування фармацевтичних працівників західних областей України [7].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Удосконалення рецептурного відпуску ЛЗ є ключовим елементом будь-якої системи ОЗ, і це може містити запровадження дієвих НПА щодо виписування та відпуску ЛЗ, забезпечення належного контролю, а також освітні програми для медичних, фармацевтичних працівників та населення щодо раціонального використання ЛЗ [5-7]. Саме тому важливим етапом у розв'язанні проблеми неконтрольованого споживання ЛЗ, стало запровадження в практичну діяльність ЕР. Для визначення сучасних проблем рецептурного відпуску ЛЗ та обґрунтування основних напрямів урегулювання необхідно враховувати думку фармацевтичних працівників, які є безпосередніми учасниками цього процесу.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження визначено проведення оцінки сучасного стану рецептурного відпуску ЛЗ та ефективності запровадження ЕР за результатами анкетування фармацевтичних працівників. Матеріалами дослідження було обрано НПА, наукові публікації, дані Державного реєстру ЛЗ України, результати соціологічного опитування. У процесі підготовки дослідження використано різні методи,

з-поміж яких загальнонаукові (аналіз, узагальнення, синтез), теоретичні (структурний, системний аналізи) та практичні (соціологічний аналіз).

Викладення основного матеріалу дослідження. У світі не існує єдиного підходу до визначення статусу рецептурного ЛЗ, незважаючи на чинну Директиву Ради ЄС 92/26/ЄС «Про визначення категорій лікарських засобів для людини», прийняту 31 березня 1992 р. [8]. Слід зазначити, що законодавство розвинених країн, зокрема ЄС, відрізняється від законодавчих норм країн, що розвиваються [9]. Так, у країнах ЄС виконавчі органи влади розробляють та затверджують перелік рецептурних ЛЗ. В Україні існує лише перелік безрецептурних препаратів, всі інші ЛЗ, дозволені для реалізації, належать до рецептурних.

Першим наказом Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України, яким було запроваджено перелік ЛЗ та виробів медичного призначення, дозволених для відпуску без рецепта, був наказ від 30.06.1994 р. № 117 «Про порядок виписування рецептів та відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек» [10]. У цьому наказі до групи безрецептурних ЛЗ було внесено 256 позицій, представлених за торговельними назвами або міжнародними непатентованими назвами [10].

Списки безрецептурних ЛЗ, як правило, щорічно оновлюються та доповнюються, спираючись на регуляторні правила останнього чинного наказу МОЗ України, якщо не набрав чинності новий [11]. На сьогодні в Україні діє перелік безрецептурних ЛЗ, затверджений наказом МОЗ України від 05.05.2023 р. № 848 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів» [12].

Відповідно до даних Державного реєстру ЛЗ України станом на 18.11.2023 р. в Україні зареєстровано 14740 готових ЛЗ (вітчизняні – 4516, іноземні – 10224), кількість зареєстрованих рецептурних ЛЗ наразі становить 11549 (78,4 % від загальної кількості зареєстрованих готових ЛЗ), а кількість безрецептурних ЛЗ – 3191 (21,6 %) [13].

Розвиток України має європейський вектор і тому проводиться системна робота

з цифровізації сфери ОЗ, зокрема запровадження ЕР на готові ЛЗ [14]. Важливим кроком в цьому напрямі стало ухвалення 18.10.2022 р. Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення контролю за відпуском лікарських засобів», яким установлюється здійснення ефективного контролю за призначенням та відпуском рецептурних ЛЗ та перехід від паперових до ЕР [15]. На законодавчому рівні встановлено пряму заборону на відпуск з аптечних закладів рецептурних ЛЗ без рецепта, за недійсним рецептом або з порушенням установленого МОЗ порядку [15].

З метою визначення напрямів удосконалення запровадження ЕР на всі готові рецептурні ЛЗ у практичну діяльність було проведено соціологічне дослідження, питання анкети якого спрямовані на вивчення думки фахівців, які безпосередньо стикаються з цією проблематикою. Опитування було проведено у період 01.10.2023–01.12.2023 рр. з-поміж 262 фармацевтичних працівників з 9 областей України (Харківської, Полтавської, Дніпропетровської, Сумської, Київської, Кіровоградської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької), які працюють в аптеках приватної форми власності. Визначено, що 84 % фармацевтів мають спеціалізацію за спеціальністю «Організація та управління фармацією», близько 80 % з них мають понад 5 років стажу професійної діяльності у фармації, майже 28 % має кваліфікаційну категорію. Тобто вибірка експертів є релевантною.

Для упорядкування обігу ЛЗ Уряд ухвалив відповідні зміни до Ліцензійних умов щодо господарської діяльності з виробництва, оптової та роздрібною торгівлі та імпорту ЛЗ, які передбачають приєднання аптек до електронної системи ОЗ для забезпечення можливості відпуску рецептурних ЛЗ за ЕР [16]. Вимога стала обов'язковою для всіх суб'єктів господарювання з роздрібною торгівлі ЛЗ з 1 квітня 2023 року. Слід зазначити, що виняток на період воєнного стану мають лише аптеки, які розміщені у зоні проведення воєнних (бойових) дій чи перебувають у тимчасовій окупації [17]. Тобто на запитання: «Чи приєднана ваша аптека до електронної системи охорони здоров'я

та чи використовує у своїй діяльності функціонал, зокрема, відпуску ліків за е-рецептами», 238 респондентів (90,8 %) відповіли ствердно.

З 1 квітня 2023 р., коли було запроваджено ЕР на всі готові рецептурні ЛЗ, лікарі виписали понад 45 тис. ЕР [18, 19]. Проте не всі учасники цього процесу готові до такої новації. На запитання щодо виду рецептів, з якими простіше працювати, більше половини опитаних фармацевтичних працівників, 204 фахівці (77,9 %), зазначити, що зручніше працювати з ЕР, а 22 % опитуваних – з паперовими формами бланка.

В Україні ЕР запроваджувався поступово, і фармацевти мали змогу та час оцінити його переваги і недоліки. Цікавим є ставлення практичних працівників фармації до проблеми рецептурного відпуску. Так, 156 фахівців (59,5 % респондентів) вважають, що відпуск ЛЗ за рецептом має гарантувати безпеку та раціональне фармацевтичне забезпечення, тому з основних переваг ЕР виділяють надійний контроль за їх відпуском. Також це підтверджує інший критерій, який визначили 133 респондента (50,8 %), зокрема вони звернули увагу на те, що запровадження ЕР сприяє розвитку раціонального застосування рецептурних ЛЗ і, як наслідок, захищає здоров'я пацієнта. Слід зазначити, що більшість респондентів (203 опитаних, або 77,5 %) відзначили основну перевагу, а саме істотне зменшення кількості помилок через незрозумілий почерк лікаря (рис. 1).

Безумовно, важливим є ставлення фармацевтів до вирішення проблеми дотримання норм рецептурного відпуску за допомогою запровадження ЕР. На запитання: «Чи вважаєте Ви, що ЕР дасть можливість аптечним закладам виконувати вимоги законодавства щодо рецептурного відпуску ЛЗ?», 231 фармацевтичний працівник (89,2 % респондентів) дали позитивну відповідь. На нашу думку, цей аспект професійної діяльності фармацевтичних працівників є надзвичайно важливим і безпосередньо впливає на забезпечення раціональності використання ліків населенням. Відповідно, важливо саме на етапі відпуску ЛЗ проводити роз'яснення споживачам, що рецептурні ЛЗ – це ліки, які підлягають відпуску винятково

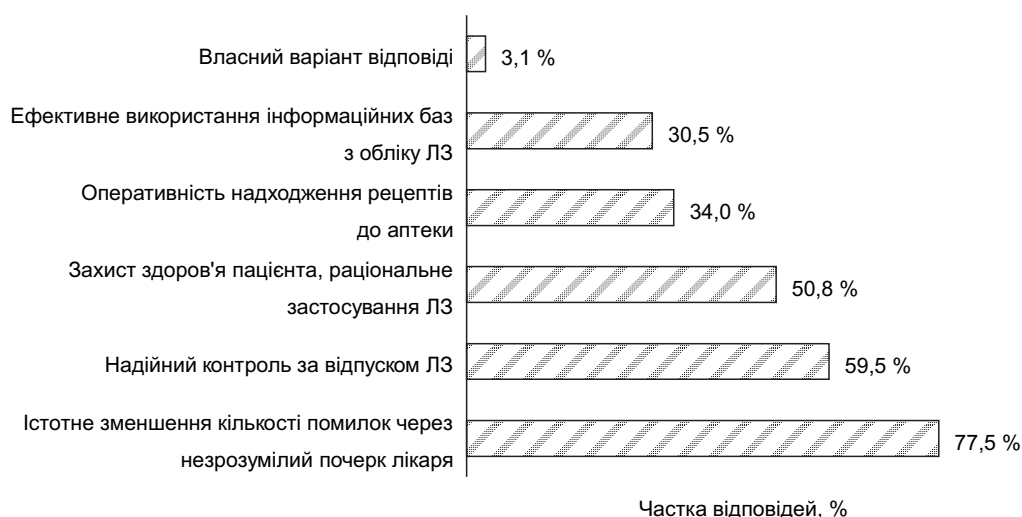

Рис. 1. Фактори, які є перевагами використання е-рецептів

за призначенням лікаря та виписуються на спеціальних рецептурних бланках.

У світовій практиці одним з основних інструментів стримування антибіотикорезистентності є рецептурне призначення антибіотиків та їх відпуск з аптек. Спираючись на позитивний світовий досвід запровадження та застосування новітніх технологій з електронної рецептури, запровадження ЕР на антибіотики в Україні стало важливим кроком у боротьбі з їх нераціональним споживанням. Відповідно до наказу МОЗ України від 21.07.2022 р. № 1284 здійснюється запровадження ЕР на рецептурні ЛЗ, що належать до антибактеріальних препаратів для системного застосування, згідно з даними Державного реєстру ЛЗ України [20]. За результатами опитування фармацевтичних працівників визначено, що більше половини (201 опитаний, 76,7 %) вважають, що введення технологій ЕР у вітчизняну систему ОЗ сприятиме вирішенню основних проблем рецептурного відпуску, зокрема запобігатиме нераціональному застосуванню антибактеріальних препаратів. Водночас 23,3 % фармацевтичних працівників вважають, що такі заходи на сьогодні не сприяють вирішенню проблеми.

Одним з основних стримувальних факторів уведення ЕР у систему ОЗ є, на жаль, нерозуміння та необізнаність значної частини пацієнтів, а також страх перед нововведенням. Особливе значення мають результати опитування щодо визначення складнощів, з якими найчастіше стикаються

фармацевти під час відпуску ЛЗ за ЕР. На думку опитаних фармацевтичних працівників, поряд із технічними збоями, є проблема нерозуміння пацієнта, як працює ЕР (106 респондентів, або 40,5 %) та відсутність інтернету (80 респондентів, або 30,5 %), що унеможлиблює отримання ЛЗ за ЕР (рис. 2). Окрім того, з обмежувальних факторів визначено недостатній рівень володіння мобільними телефонами з-поміж категорії пацієнтів похилого віку.

Серйозною проблемою також є недостатня потужність та можливості електронної системи ОЗ. Фахівці галузі вбачають при цьому виникнення низки складнощів, основними з яких є: незнання маршруту фармацевта під час погашення ЕР – 5 (1,9 %); складнощі працювати з функціоналом медичних інформаційних систем – 8 (3,1 %); відсутність обладнання, необхідного для забезпечення закладу для роботи з ЕР – 11 (4,2 %). Тобто можна стверджувати, що електронна системи ОЗ та процес її функціонування потребує удосконалення, зокрема через проблеми щодо технічного забезпечення та її експлуатації, якості гаджетів, інтернету тощо.

Повномасштабна російсько-українська війна значно загострила проблеми у вітчизняній сфері ОЗ і з метою вирішення нагальних проблем було запроваджено НПА, які регулюють відпуск рецептурних ЛЗ [15, 16, 20]. Для успішної практичної реалізації нових норм обов'язковою умовою можна визначити наявність відповідних

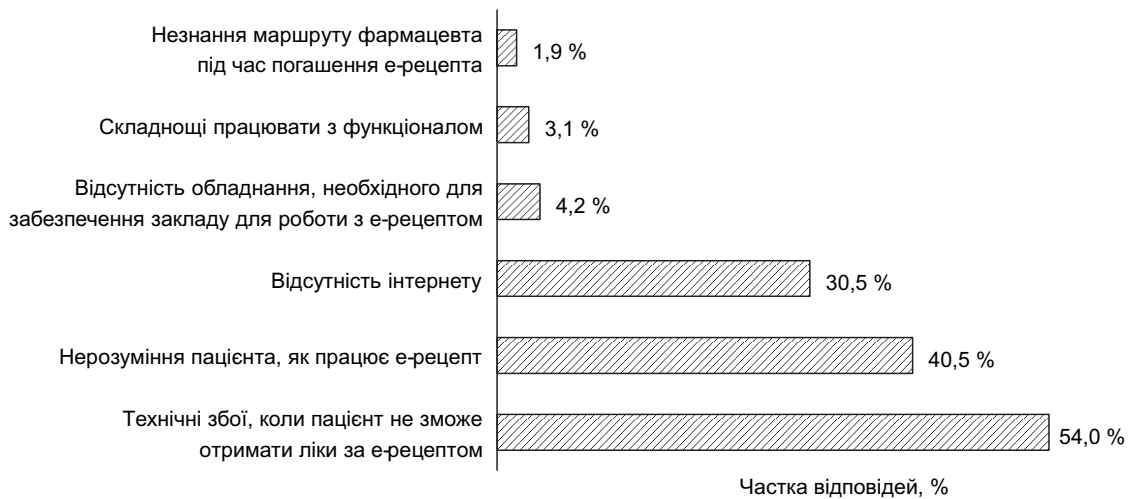

Рис. 2. Ранжування за значущістю складнощів під час відпуску ЛЗ за ЕР

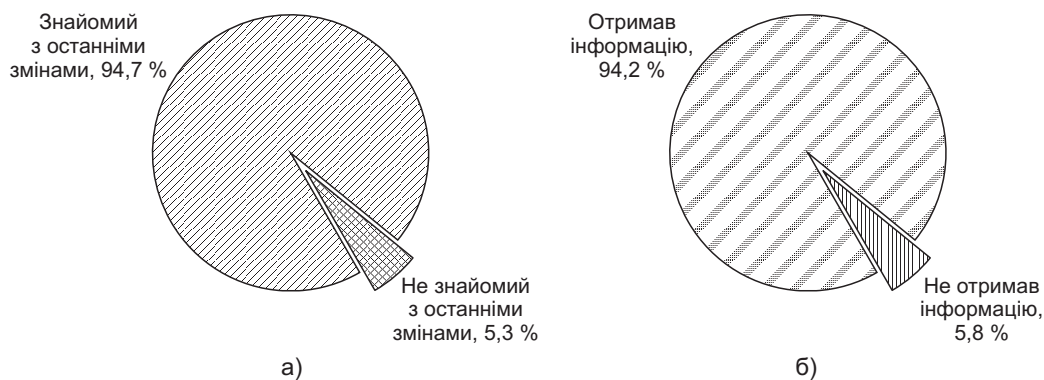

Рис. 3. Відповіді респондентів щодо отримання інформації з нововведень та знань змін у законодавстві, що регулює відпуск ЛЗ: а) знання останніх змін у законодавстві щодо відпуску ЛЗ; б) отримання у своєму аптечному закладі інформаційно-роз'яснювальної роботи із нововведень у законодавстві та важливості дотримання правил відпуску ЛЗ

правових знань у фармацевтичних фахівців. Відповідно, наступне запитання анкети передбачало з'ясування обізнаності респондентів щодо змін законодавства. Так, на запитання: «Чи знайомі Ви з останніми змінами у законодавстві щодо відпуску ЛЗ із аптечних закладів», більшість фармацевтичних працівників (94,7 %, 248 респондентів) відповіли, що так. Слід зазначити, що більша частина респондентів, зокрема 243 фармацевтичних працівників (94,2 % респондентів), відзначили, що у своєму аптечному закладі інформаційно-роз'яснювальну роботу з нововведень у законодавстві та важливості дотримання правил відпуску рецептурних ЛЗ за ЕР (рис. 3).

Отже, результати отриманих даних свідчать про поінформованість фармацевтичних працівників у питаннях актуальних нововведень у законодавстві щодо регулювання

обігу ЛЗ та про активну позицію респондентів і їхню зацікавленість у сприянні раціональному споживанню рецептурних ЛЗ населенням.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами аналізу встановлено, що останнім часом активно запроваджуються зміни в НПА, які регулюють відпуск рецептурних ЛЗ. З метою виконання вимог законодавства щодо призначення та відпуску рецептурних ЛЗ до кінця 2023 р. було запущено введення ЕР на всі рецептурні ЛЗ.

Аналіз результатів анкетування фармацевтичних фахівців щодо запровадження ЕР в Україні показав, що фахівці достатньо поінформовані про поточну ситуацію щодо нерационального використання ЛЗ населенням і готові брати участь у її вирішенні, розуміють важливість своєї ролі у дотриманні

вимог законодавства щодо рецептурного відпуску. Установлено, що 89,2 % опитаних фахівців вважають, що ЕР дасть можливість аптечним закладам виконувати вимоги законодавства щодо рецептурного відпуску ЛЗ, 76,7 % опитаних вважають, що введення технологій ЕР у вітчизняну систему ОЗ запобігатиме нераціональному застосуванню антибактеріальних препаратів. Водночас у практичній діяльності до основних стримувальних факторів уведення ЕР у системі ОЗ є, на жаль, нерозуміння та необізнаність пацієнтів.

Запровадження ЕР на всі ліки сприятиме захисту здоров'я пацієнта, раціональному застосуванню рецептурних ЛЗ та надійному контролю за їх відпуском. Відповідно, ЕР можна розглядати як дієвий інструмент у вирішенні проблеми неконтрольованого та нецільового використання ЛЗ населенням.

Запровадження ЕР спрямоване на унеможливлення самолікування з-поміж населення рецептурними ЛЗ і спонукатиме пацієнтів звертатися до медичних працівників, які здійснюватимуть призначення ЛЗ відповідно до стандартів і тим самим контролюватимуть процес фармакотерапії.

Отже, результати опрацювання законодавчих актів із сучасних проблем рецептурного обігу ЛЗ в Україні та результати проведеного анкетного опитування фармацевтичних працівників щодо вищевказаного дозволяють виділити основні напрями урегулювання проблем, пов'язаних із рецептурним відпуском ЛЗ та є підґрунтям для подальшого розроблення дієвих заходів щодо підвищення ефективності використання ЕР та відповідального залучення усіх учасників обігу рецептурних ЛЗ до цього.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації.

1. Про схвалення Концепції розвитку електронної охорони здоров'я : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 груд. 2020 р. № 1671-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1671-2020-%D1%80#Text>.
2. Резолюція WHA58.28. Електронна охорона здоров'я. У документі: П'ятдесят восьма сесія Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я, Женева, 16-25 травня 2005 р. Резолюції і рішення, додатки. Женева : ВООЗ. URL: http://apps.who.int/gb/or/r/r_wha58r1.html.
3. Немченко А. С., Царьова К. О., Падецька Л. В. Дослідження сучасних проблем рецептурного відпуску лікарських засобів в Україні. *Формування національної лікарської політики за умов впровадження медичного страхування: питання освіти, теорії та практики* : матеріали V Всеукр. наук.-освітньої internet конф., м. Харків, 12–13 берез. 2019 р. Харків, 2019. С. 60–70.
4. Гала Л. О., Чубай А. О. Аналіз вітчизняного переліку безрецептурних лікарських засобів та розроблення підходів до його вдосконалення. *Фармацевтичний журнал*. 2022. Т. 77, № 4. С. 12-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pharmazh_2022_77_4_3.
5. Заремба Н. І., Зіменковський А. Б. Ставлення до процесу самолікування здобувачів вищої медичної освіти на до- та післядипломному етапі (згідно з результатами соціологічного дослідження). *Фармацевтичний часопис*. 2018. № 3. С. 94–99. DOI: 10.11603/2312-0967.2018.3.9323.
6. Гудзенко О. П., Барнатович С. В. Експертна оцінка стану рецептурного відпуску лікарських засобів на регіональному фармацевтичному ринку та напрями його удосконалення. *Фармацевтичний журнал*. 2016. № 3–4. С. 5–11.
7. Городецька І. Я., Чухрай І. Л. Стан організації відпуску ліків з аптеки: погляд фармацевтичних працівників. *Фармацевтичний часопис*. 2021. № 3. С. 50–56. DOI: 10.11603/2312-0967.2021.3.12433.
8. Директива 2001/83/ЄС Європейського парламенту від 6.11.2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-01#Text.
9. Електронний рецепт: досвід та уроки європейських країн. *Аптека online*. 2023. № 18/19 (1389/1390) 15 травня 2023 р. URL: <https://www.apteka.ua/article/665465>.
10. Про порядок виписування рецептів та відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек : Наказ України МОЗ України від 30 червня 1994 р. № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0171-94#Text>.
11. Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 р. № 123/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
12. Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів : Наказ МОЗ України від 05.05.2023 р. № 848. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0854-23#Text>.

13. Державний реєстр лікарських засобів України. URL: <http://www.drlz.com.ua/ibp/ddsite.nsf/all/shlist?opendocument>.
14. Пріоритетні завдання в галузі зміцнення систем охорони здоров'я в Європейському регіоні ВООЗ на 2015-2020 рр. Орієнтація на потреби людей: від слів до справи. URL: <http://www.euro.who.int/ru/about-us/governance/regional-committee-for-europe/65th-session/documentation/working-documents/eurrc6513-p>.
15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення контролю за відпуском лікарських засобів : Закон України від 18 жовтня 2023 р. № 2679-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2679-20#Text>.
16. Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 серп. 2023 р. № 809. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/809-2023-%D0%BF#Text>.
17. Щодо відпуску лікарських засобів. URL: https://www.dls.gov.ua/for_subject/щодо-відпуску-лікарських-засобів.
18. Поради фармацевту: правила відпуску лікарських засобів за рецептом лікаря – Аптечна професійна асоціація України. URL: <https://arau.org.ua/2023/08/15/поради-фармацевту-правила-відпуску-л>.
19. Електронний рецепт на антибіотики: все, що потрібно знати пацієнту. URL: https://www.dls.gov.ua/for_subject.
20. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства охорони здоров'я України : Наказ МОЗ України від 21.07.2022 р. № 1284. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0826-22#Text>.

References

1. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku elektronnoi okhorony zdorovia : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28 hrud. 2020 r. No. 1671-r. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1671-2020-%D1%80#Text>.
2. Rezoliutsiia WHA58.28. Elektronna okhorona zdorovia. U dokumenti: Piatdesiat vosma sesiia Vsesvitnoi asamblei okhorony zdorovia, Zheneva, 16-25 travnia 2005 r. Rezoliutsii i rishennia, dodatky. Zheneva. Available at: http://apps.who.int/gb/or/r/r_wha58r1.html.
3. Nemchenko, A. S., Tsarova, K. O., Padetska, L. V. (2019). Doslidzhennia suchasnykh problem retsepturnoho vidpusku likarskykh zasobiv v Ukraini. *Formuvannia natsionalnoi likarskoi polityky za umov vprovadzhennia medychnoho strakhuvannia: pytannia osvity, teorii ta praktyky* : materialy V Vseukr. nauk.-osvitnoi internet konf., m. Kharkiv, 12–13 berez. 2019 r. Kharkiv.
4. Hala, L. O., Chubai, A. O. (2022). Analiz vitchyznianoho pereliku bezretsepturnykh likarskykh zasobiv ta rozroblennia pidkhodiv do yoho vdoskonalennia. *Farmatsevychnyi zhurnal*, 77, 4, 12-19.
5. Zarembo, N. I., Zimenkovskyy, A. B. (2018). Stavlennia do protsesu samolikuvannia zdobuvachiv vyshchoi medychnoi osvity na do- ta pislidyplomnomu etapi (zghidno z rezultatamy sotsiolohichnoho doslidzhennia). *Farmatsevychnyi chasopys*, 3, 94–99. doi: 10.11603/2312-0967.2018.3.9323.
6. Hudzenko, O. P., Barnatovych, S. V. (2016). Ekspertna otsinka stanu retsepturnoho vidpusku likarskykh zasobiv na rehiohalnomu farmatsevychnomu rynku ta napriamy yoho udoskonalennia. *Farmatsevychnyi zhurnal*, 3–4, 5–11.
7. Horodetska, I. Ya., Chukhray, I. L. (2021). Stan orhanizatsii vidpusku likiv z apteky: pohliad farmatsevychnykh pratsivnykiv. *Farmatsevychnyi chasopys*. No. 3. S. 50–56. doi: 10.11603/2312-0967.2021.3.12433.
8. Dyrektyva 2001/83/JeS Yevropeiskoho parlamentu vid 6.11.2001 r. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-01#Text.
9. Elektronnyi retsept: dosvid ta uroky yevropeiskykh krain. *Apteka online*. 2023. No. 18/19 (1389/1390) 15 travnia 2023 r. Available at: <https://www.apteka.ua/article/665465>.
10. Pro poriadok vypysuvannia retseptiv ta vidpusku likarskykh zasobiv i vyrobiv medychnoho pryznachennia z aptek. No. 117. (1994). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0171-94#Text>.
11. Pro likarski zasoby. No. 123/96-VR. (1996). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
12. Pro zatverdzhennia Pereliku likarskykh zasobiv, dozvolenykh do zastosuvannia v Ukraini, yaki vidpuskaiutsia bez retseptiv z aptek ta yikh strukturnykh pidrozdiliv. No. 848. (2023). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0854-23#Text>.
13. Derzhavnyi reiestr likarskykh zasobiv Ukrainy. Available at: <http://www.drlz.com.ua/ibp/ddsite.nsf/all/shlist?opendocument>.

14. Priorytetni завдання в haluzi zmitsnennia system okhorony zdorovia v Yevropeiskomu rehioni VOOZ na 2015- 2020 rr. Oriientatsiia na potreby liudei: vid sliv do spravy. Available at: <http://www.euro.who.int/ru/about-us/governance/regional-committee-for-europe/65th-session/documenta-tion/working-documents/eurrc6513-r>.
15. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo posylennia kontroliu za vidpuskom likarskykh zasobiv. No. 2679-IX. (2023). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2679-20#Text>.
16. Pro vnesennia zmin do Litsenziinykh umov provadzhennia hospodarskoi diialnosti z vyrobnytstva likarskykh zasobiv, optovoi ta rozdribnoi torhivli likarskymy zasobamy, importu likarskykh zasobiv (krim aktyvnykh farmatsevychnykh inhrediiientiv). No. 809. (2023). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/809-2023-%D0%BF#Text>.
17. Shchodo vidpusku likarskykh zasobiv. Available at: https://www.dls.gov.ua/for_subject/shchodo-vidpusku-likarskykh-zasobiv.
18. Porady farmatsevtu: pravyla vidpusku likarskykh zasobiv za retseptom likaria – Aptechna profesiina asotsiatsiia Ukrainy. Available at: <https://apau.org.ua/2023/08/15/porady-farmatsevtu-pravyla-vidpusku-l>.
19. Elektronnyi retsept na antybiotyky: vse, shcho potribno znaty patsiientu. Available at: https://www.dls.gov.ua/for_subject.
20. Pro zatverdzhennia Zmin do deiakykh normatyvno-pravovykh aktiv Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy. No. 1284. (2022). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0826-22#Text>.

Відомості про авторів:

Терещенко Л. В., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри соціальної фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<https://orcid.org/0000-0001-6066-1925>).

E-mail: socpharm@nuph.edu.ua

Корж Ю. В., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри соціальної фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<https://orcid.org/0000-0002-0828-9772>).

E-mail: socpharm@nuph.edu.ua

Терещенко О. С., кандидат біологічних наук, начальник Державної служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками у Харківській області. E-mail: oleg.tereschenko2012@gmail.com

Волкова А. В., кандидат фармацевтичних наук, доцент, завідувачка кафедри соціальної фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<https://orcid.org/0000-0003-2718-5407>).

E-mail: a.volkova@nuph.edu.ua

Афанасенко О. В., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри хімії ліків та лікарської токсикології, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (<https://orcid.org/0000-0003-0056-0668>). E-mail: olga.afanasenko@nmu.ua

Information about authors:

Tereschenko L. V., Candidate of Pharmacy (PhD), associate professor of the Social Pharmacy Department, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<https://orcid.org/0000-0001-6066-1925>). E-mail: socpharm@nuph.edu.ua

Korzh Yu. V., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), associate professor of the Department of Social Pharmacy, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<https://orcid.org/0000-0002-0828-9772>). E-mail: socpharm@nuph.edu.ua

Tereschenko O. S., Candidate of Biology (Ph.D.), head of the State Service for Medicines and Drug Control in the Kharkiv region. E-mail: oleg.tereschenko2012@gmail.com

Volkova A. V., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), associate professor, head of the Social Pharmacy Department, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<https://orcid.org/0000-0003-2718-5407>). E-mail: a.volkova@nuph.edu.ua

Afanassenko O. V., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), associate professor of the Institution of Higher Education, Department of Chemistry of Medicines and Medicinal Toxicology, O. O. Bogomolets National Medical University (<https://orcid.org/0000-0003-0056-0668>). E-mail: olga.afanasenko@nmu.ua

Надійшла до редакції 23.04.2024 р.